

PRAKTISKI IETEIKUMI LASĪTPRASMES ATTĪSTĪŠANAI

Lasītprasmes apguve ir viens no skolēnu izglītošanas un attīstīšanas svarīgākajiem priekšnoteikumiem. Bērni sāk apgūt lasīšanas pamatus jau pirmsskolā, tomēr līdz lasīšanai ar prieku un tās izpratni ejams grūts ceļš. Sākotnēji bērns mācās tikai lasīt, vēlāk lasīšana kļūst par veidu, kā iegūt informāciju, tātad zināšanas – mēs lasām, lai mācītos.

LASĪTPRASME

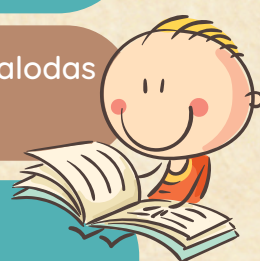
LASĪT

Lasīšana – sarežģīta sensoriskās domāšanas prasme zīmju uztveršanai un to veidojošo jēdzienu artikulācijai

PRASME

Māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamai kvalitātei un apjomam, kas ļauj apgūto izmantot mērķtiecīgā darbībā

Lasītprasme ir visaptveroša spēja izprast, izmantot un pārdomāt rakstu valodas formas, lai iegūtu personīgo un sociālo pieredzi.

Lasīt mācīšanās procesā notiek:

- valodas attīstība
- teksta dekodēšana (spēja cilvēka runu, kas kodēta ar burtiem, atkal pārvērst par runu)

Lasītapmācības mācīšanas un mācīšanās galvenais mērķis ir lasītā teksta izpratne.

LASĪŠANAS PROCESS

fonemātiskā dzirde

teksta kodēšana un dekodēšana

lasīšanas temps

vārdu krājums

teksta izpratne

TEKSTA LASĪŠANA

KODĒŠANA

skaņu pārveidošana burtos

DEKODĒŠANA

burtu pārveidošana skaņās un skaņu sapludināšana, veidojot pazīstamus vārdus

Fonemātiskā dzirde

Spēja saprast, ka vārdi sastāv no atsevišķām skaņām jeb fonēmām, prasme diferencēt tās un atbilstoši izmantot valodā.

Fonemātiskās dzirdes attīstīšana:

- atkārtot zilbju virknes (sa - za - sa, ti - tī - tī utt.)
- nosaukt vārda pirmo, pēdējo, otro utt. skaņu
- diferencēt visas skaņas vārdā. Lai to izdarītu, bērnam vēl nav jāpazīst burti (vārdā 'māja' nosaukt skaņas /m/-/ā/-/j/-/a/)
- noteikt skaņu skaitu vārdā gan pēc redzes, gan dzirdes
- sapludināt skaņas vārdā (nosaukt atsevišķas īsa, vienkārša vārda, piemēram, 'upe', skaņas, katru skaņu izrunājot lēni un pārspīlēti, kā arī ar pirkstiem parādot skaņu skaitu -/u/-/p/-/e/)
- izdomāt vai sameklēt tekstā vārdus, kur dotās skaņas ir noteiktā vietā – sākumā, vidū, beigās
- atrast teikumā vārdus ar noteiktu skaņu skaitu, nosaukt attiecīgos vārdus
- izdomāt vārdus ar noteiktu skaņu
- ar piedāvāto sākuma zilbi izdomāt vairākus vārdus ar noteiktu skaņu skaitu
- izdomāt vārdus ar doto skaņu tā, lai katrā nākamajā vārdā ir par vienu skaņu vairāk
- atrast „pazudušo” skaņu (vīsta - visa; lapsa - lapa; maska - masa; pasaka - asaka utt.)
- pārveidot vārdus, pievienojot skaņu tā, lai veidojas jauns vārds (aka - paka, taka, laka, saka, raka, jaka utt.)
- pārveidot vārdus, nomainot vienu skaņu vārdā (lapa - lāpa - lupa - lūpa - liepa - laipa - lipa utt.)
- atrast vienādas skaņas vārdos (galds - pulki; bite - trauks; zebra - bāli utt.)
- pārstatīt (samainīt vietām) skaņas, zilbes (tele - lete; kasa - saka; rika - kari utt.)
- veidot vārdu "ķēdītes" - katrs nākamais vārds sākas ar iepriekšējā vārda pēdējo burtu (ezis - siena - augļi - ieva - apse - egle utt.)
- risināt rēbusus

zebra

adata

ķirši

irbe

sēne

Z A Ķ I S

- sakārtot attēlus dilstošā secībā pēc skaņu skaita vārdā

Lasīšanas temps

Spēja dekodēt tekstu precīzi, ātri un ar saturam atbilstošu izteiksmi.

Lasīšanas tempa paaugstināšana:

- vairākkārtēja atkārtota lasīšana pedagoga/vecāka vadībā
- pirmreizēja teksta nolasišana priekšā bērnam
- pedagogs seko bērna lasījumam un atzīmē visas kļūdas, pēc teksta izlasīšanas, kopā pārskata tās un izlasa vārdus pareizi
- vairākkārtēja teksta lasīšana, līdz var izlasīt to bez kļūdām, tādejādi palīdzot automatizēt dotā teksta vārdus

Vārdu krājums

Valodas vārdu kopums, ko tās lietotājs saprot un izmanto runā vai rakstos.

Vārdu krājuma paplašināšana:

- netiešais veids – lasīt bērnam priekšā tekstu
- patstāvīgā lasīšana - daudz un intensīvi
- jaunu vārdu apgūšana un zināmo vārdu nostiprināšana (mācību stundās, brīvajā laikā, ekskursijās u.c.)
- nezināmo vārdu izskaidrošana
- vingrinājumi ar vārdu izvēli (atrast atbilstošos vārdus, no dota vārda izveidot jaunus vārdus)

Teksta izpratne

Spēja saprast rakstīto vai mutisko tekstu, analizējot saturu, saskatot galveno domu, saprotot kontekstu.

Teksta izpratnes pilnveidošana:

- sākotnēji izmanto tekstus vieglajā valodā
- pedagogs/vecāks uzdod jautājumus par tekstu, bērns sniedz atbildes, izmantojot pilnus teikumus
- patstāvīga jautājumu veidošana par tekstu, iesaistot sarunā vinaudžus
- lasītā teksta atstāstīšana saviem vārdiem
- māca bērnam pamanīt nesaprotamus vārdus, frāzes, teikumus vai rindkopas
- dramatisē pasakas, īsu stāstiņus
- izmanto pielāgotus un/vai atvasinātus tekstus:
 - atvieglots ar attēliem (Widgit programma SymWriter)
 - strukturēts (izceļ svarīgāko treknrakstā, ar atzīmēm, krāsām un/vai attēliem)
 - vienkāršots (vienkāršots gan vārdu un teikumu, gan visa teksta līmenī)
 - ar apslēpto domu

LASĪTĀJS

PIEREDZĒJIS

lasa tekstu ar tam atbilstošu lasīšanas veidu un izprot tā saturu, skaidri zinot nolūku, izlasīto informāciju saista ar jau zināmo un analizē, ātri pazīst vārdus, domājot tikai par teksta saturu

IESĀCĒJS

Visu intelektuālo un gribasspēku veltī lasīšanas grūtību pārvarēšanai, uzmanības centrā ir lasīšanas tehniskā puse

Lasītprasmes attīstīšanas procesā pedagogs/vecāks:

- rada drošu vidi, lai rosinātu bērnu izteikties
- iesaista bērnu dialogā
- attīsta prasmi izteikt domas konkrēti, bez liekā pauzēm un žestiem
- māca veidot strukturētu stāstījumu atbilstoši galvenajai domai
- māca stilistiski pareizi savienot teikumus stāstījumā
- rosina regulāru lasīšanu (labāk bieži un īsu brīdi, nekā reti, bet ilgi)
- rada interesi par lasīšanu (teksts atbilstoši bērna spējām un interesēm – burtu lielums, attēli)
- sākotnēji nelabo kļūdas (rosina interesi par lasīšanu, nelabojot katru kļūdu, izrāda interesi par teksta saturu)
- spēlē dažādas lasīšanas spēles (gan ar vārdiem, gan ar teikumiem un tekstiem)
- veicina satura izpratni (uzdod jautājumus par tekstu, lūdz bērnam pastāstīt par lasīto saviem vārdiem)

Vēlme lasīt rodas tad, ja lasītājs tekstu spēj izprast, analizēt, novērtēt, veidot savu attieksmi pret uzzināto un ja tas ir bērna vecumam un interesēm piemērots.